

Οἱ νόμοι τοῦ Δράκοντος.

IV. Ὁ ὄργανισμὸς¹ λοιπὸν τοῦ πρώτου πολιτεύματος τοιοῦτος ἦτο εἰς τὰς γενικάς του γραμμάς. Μετὰ δὲ ταῦτα, ὕστερα ἀπὸ τὴν πάροδον ὄχι πολλοῦ καιροῦ, ἐπὶ τοῦ ἄρχοντος Ἀρισταίχμου, ὁ Δράκων ἐθέσσε τοὺς πολιτικούς νόμους αὐτοῦ. Τὸ δὲ σύστημα τῶν νόμων τοῦτο ἦτο κατὰ τὸν ἐξῆς τρόπον. 2 Τὰ πολιτικὰ δικαιώματα ἀπενεμήθησαν εἰς τοὺς ἔχοντας νὰ εἰσφέρουν ἓνα πολεμικὸν ὄπλισμὸν στρατιώτου· διὰ δὲ τὰ ἀξιώματα τῶν ἐννέα ἀρχόντων καὶ τῶν ταμιῶν ἦσαν ἐκλέξιμοι ὅσοι εἶχον περιουσίαν ὄχι μικροτέραν τῶν δέκα μηνῶν, ἐλευθέραν (ἀπὸ κάθε βάρους), διὰ δὲ τὰ ἄλλα ἀξιώματα τὰ μικρότερα ἐκλέξιμοι ἦσαν ὅλοι οἱ εἰσφέροντες ἓνα πολεμικὸν ὄπλισμὸν· στρατηγοὶ δὲ καὶ ἵππαρχοὶ ἐγίνοντο ἀπὸ τοὺς ἔχοντας περιουσίαν ὄχι ὀλιγωτέραν τῶν ἑκατὸν μηνῶν, ἐλευθέραν (ἀπὸ κάθε βάρους) καὶ τέκνα γνήσια ἀπὸ νόμιμον γυναῖκα μεγαλύτερα τῶν δέκα ἐτῶν. Τούτους δὲ ἔπρεπε νὰ κρατοῦν ὑπὸ ἐγγύησιν οἱ πρυτάνεις καὶ οἱ στρατηγοὶ καὶ οἱ ἵππαρχοι, οἱ τοῦ παρελθόντος ἔτους, μέχρις οὗ ἤθελον λογοδοτήσῃ, ὡς ἐγγυηταὶ δὲ ἦσαν δεκτοὶ ἐκ τῆς αὐτῆς τάξεως τῶν στρατηγῶν καὶ τῶν ἱπάρχων. 3 Συνέστη δὲ βουλή ἀπὸ τετρακοσίους καὶ ἓνα, ὀριζομένους διὰ κληρώσεως ἐκ τῶν ἐχόντων πολιτικὰ δικαιώματα. Διὰ τὴν κλήρωσιν δὲ ταύτην, καθὼς καὶ διὰ τὰ ἄλλα ἀξιώματα, ἐλαμβάνοντο οἱ ἄνω τῶν τριάκοντα ἐτῶν, καὶ ὠρίσθη νὰ μὴ γίνεται δύο φορὰς ἄρχων ὁ αὐτὸς πρὶν ἢ ὅλοι οἱ πολῖται ἤθελον γίνεαι ἄρχοντες· τότε δὲ πάλιν νὰ γίνεται ἐξ ἀρχῆς νέα κλήρωσις (πρὸς ἐκλογὴν ἀρχόντων). Καὶ ἂν κανεὶς ἐκ τῶν βουλευτῶν ἀπουσίαζεν ἀπὸ τὴν συνέλευσιν ὅτε συνεδρίαζεν ἡ βουλή ἢ συνήρχετο ὁ δῆμος, αὐτὸς ἐπλήρωνε πρόστιμον τρεῖς μὲν δραχμὰς ἂν ἦτο πεντακοσιομέδιμνος, δύο δὲ ὁ ἵππευς καὶ μίαν ὁ ζευγίτης. 4 Ἡ δὲ Βουλή τοῦ Ἀρείου Πάγου ἦτο φύλαξ τῶν νόμων καὶ ἐπέβλεπε τοὺς ἄρχοντας, ὅπως κυβερνοῦν σύμφωνα μετὰ τοὺς νόμους· εἶχε δὲ δικαίωμα κάθε ἀδικούμενος νὰ καταγγέλλῃ ἐνώπιον τῆς Βουλῆς τῶν Ἀρεοπαγιτῶν, ὀρίζων τὸν νόμον, κατὰ παράβασιν τοῦ ὁποίου αὐτὸς (ὁ καταγγέλλων) ἠδικεῖτο. 5 Τὰ χρέη ὅμως ἐπέφεραν (καὶ τότε) ὑποχρέωσιν σωματικῆς δουλείας, καθὼς ἔχει προαναφερθῆ· καὶ ἡ ἰδιοκτησία τῆς γῆς εὐρίσκετο εἰς χεῖρας ὀλίγων².

V. Τοιαύτης δὲ τῆς τάξεως οὔσης ἐν τῇ πολιτείᾳ, καὶ τῶν πολλῶν δουλευόντων τοῖς ὀλίγοις, ἀντέστη τοῖς γνωρίμοις ὁ δῆμος. 2 Ἰσχυρᾶς δὲ τῆς στάσεως οὔσης, καὶ πολὺν χρόνον ἀντικαθημένων ἀλλήλοις, εἴλοντο κοινῇ δι-αλλακτὴν καὶ ἄρχοντα Σόλωνα καὶ τὴν πολιτείαν ἐπέτρεψαν αὐτῷ ποιήσαντι τὴν ἐλεγείαν ἧς ἐστὶν ἀρχή·

Γινώσκω, καὶ μοι φρενὸς ἔνδοθεν ἄλγεα κεῖται,
πρεσβυτάτην ἐσορῶν γαῖαν Ἰαονίας
καινομένην·

ἐν ἣ πρὸς ἑκατέρους ὑπὲρ ἑκατέρων μάχεται καὶ διαμψι-σβητεῖ, καὶ μετὰ ταῦτα κοινῇ παραινεῖ καταπαύειν τὴν ἐνεστῶσαν φιλονικίαν. 3 Ἦν δ' ὁ Σόλων τῇ μὲν φύσει καὶ τῇ δόξῃ τῶν πρώτων, τῇ δ' οὐσίᾳ καὶ τοῖς πράγμασι τῶν μέσων, ὡς ἔκ τε ἄλλων ὁμολογεῖται καὶ αὐτὸς ἐν τοῖσδε τοῖς ποιήμασι μαρτυρεῖ, παραινῶν τοῖς πλουσίοις μὴ πλεονεκτεῖν·

Ἕμεῖς δ' ἡσυχάσαντες ἐνὶ φρεσὶ καρτερόν ἦτορ,
οἳ πολλῶν ἀγαθῶν ἐς κόρον ἠλάσατε,
ἐν μετρίοισι τίθεσθε μέγαν νόον· οὔτε γὰρ ἡμεῖς
πεισόμεθ', οὔθ' ἡμῖν ἄρτια [πάν] τ' ἔσεται.

Καὶ ὅλως αἰεὶ τὴν αἰτίαν τῆς στάσεως ἀνάπτει τοῖς πλουσίοις· διὸ καὶ ἐν ἀρχῇ τῆς ἐλεγείας δεδοικέναι φησὶ τὴν τε φιλαργυρίαν τὴν θ' ὑπερηφανίαν, ὡς διὰ ταῦτα τῆς ἔχθρας ἐνεστῶσης.

VI. Κύριος δὲ γενόμενος τῶν πραγμάτων Σόλων τὸν τε δῆμον ἠλευθέρωσε καὶ ἐν τῷ παρόντι καὶ εἰς τὸ μέλλον, κωλύσας δανείζειν ἐπὶ τοῖς σώμασιν, καὶ νόμους ἔθηκε

1) Ὁ Σόλων ἐγένετο ἄρχων τὸ 594, ὡς ἀναφέρει Διογένης ὁ Λαέρτιος, κατὰ δὲ τὸν Ἀριστοτέλην (ὃν ἀκολουθοῦσιν ὁ Σουΐδας καὶ ὁ ἅγιος Ἰερώνυμος) τὸ 592/1. Ἡ πρώτη χρονολογία πιθανωτέρα.

Νομοθεσία Σόλωνος.

V. Ἐνῶ δὲ τοιαύτη ἦτο ἡ πολιτικὴ ὀργάνωσις καὶ οἱ πολλοὶ διετέλουν δοῦλοι τῶν ὀλίγων, ἔκαμιν ἐπανάστασιν ὁ δῆμος (ὁ λαὸς) ἐναντίον τῶν ἐπιφανῶν. 2 Ἐπειδὴ δὲ ἡ ἐπανάστασις ἦτο ἰσχυρὰ καὶ οἱ ἀντίπαλοι ἐπὶ πολὺν καιρὸν εὗρισκοντο εἰς διάστασιν πρὸς ἀλλήλους, ἐξέλεξαν ἀπὸ κοινοῦ ὡς συνδιαλλακτὴν καὶ ἄρχοντα τὸν Σόλωνα καὶ ἀνέθεσαν εἰς αὐτὸν νὰ συντάξῃ τὴν πολιτικὴν ὀργάνωσιν, συνεπεία τῆς ἐλεγείας (τοῦ ἐλεγειακοῦ ποιήματος), τὴν ὁποῖαν αὐτὸς εἶχε κάμει καὶ ἡ ὁποῖα ἀρχίζει ὡς ἑξῆς :

Γνωρίζω ἐγὼ καὶ στὴν ψυχὴ μου μέσα φωλιάζει
ἡ θλίψη πού βλέπω ἔτσι τὴν παλαιότερη χώρα τῆς Ἰωνίας
δυστυχισμένην.

Εἰς αὐτὴν (τὴν ἐλεγείαν) συνηγορεῖ καὶ ὑπὲρ τῶν δύο ἀντιπάλων μερίδων καὶ συζητεῖ τὰς ἀξιώσεις των καὶ μετὰ ταῦτα συμβουλεύει ὁμοῦ καὶ τοὺς δύο νὰ καταπαύσουν τὴν ὑπάρχουσαν φιλονικίαν. 3 Ἦτο δὲ ὁ Σόλων κατὰ μὲν τὴν καταγωγὴν καὶ τὴν ὑπόληψιν μετὰ τῶν πρωτευόντων, κατὰ δὲ τὴν περιουσίαν καὶ τὴν κατάστασιν μετὰ τῶν τῆς μεσαίας τάξεως, ὅπως ἐκ τῶν ἄλλων πραγμάτων εἶναι ὁμολογούμενον καὶ ὅπως αὐτὸς ὁ ἴδιος εἰς τὰ ἀκόλουθα ποιήματά του βεβαιώνει, συμβουλεύων τοὺς πλουσίους νὰ μὴ εἶναι πλεονέκται :

Σεῖς δὲ πρᾶαίνοντας στὴν ψυχὴ τὸ δυνατὸ πόθο,
πού ἀπ' τὰ πολλὰ ἀγαθὰ τὸν χορτασμὸ ἐπετύχατε,
σὲ μετριοπάθεια βάλετε τὴν ὑψηλοφροσύνη σας· τί οὔτε ἑμεῖς
(ἀλλιῶς) θὰ στέρξωμε, οὔτε αὐτὰ σὲ καλὸ θὰ σᾶς βγοῦν—

καὶ καθ' ὀλοκληρίαν πάντοτε τὴν αἰτίαν τῆς στάσεως (ὁ Σόλων εἰς τὴν ἐλεγείαν του) ἐπιροίπτει εἰς τοὺς πλουσίους· διὸ καὶ εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς ἐλεγείας λέγει ὅτι φοβεῖται αὐτὸς «καὶ τὴν φιλαργυρίαν καὶ τὴν ὑπερηφάνειαν», διότι ἐξ αἰτίας αὐτῶν προέκυψεν ἡ ἔχθρα.

VI. Κύριος δὲ γενόμενος τῶν πολιτικῶν πραγμάτων ὁ Σόλων¹ καὶ τὸν λαὸν ἀποκατέστησεν εἰς ἐλευθερίαν, καὶ κατὰ τὸ παρὸν καὶ κατὰ τὸ μέλλον, ἀπαγορεύσας νὰ συνομολογοῦνται δάνεια μὲ

καὶ χρεῶν ἀποκοπὰς ἐποίησε καὶ τῶν ἰδίων καὶ τῶν δημοσίων, ἅς σεισάχθειαν καλοῦσιν, ὡς ἀποσεισάμενοι τὸ βάρος. 2 Ἐν οἷς πειρῶνται τινες διαβάλλειν αὐτόν· συνέβη γὰρ τῷ Σόλωνι μέλλοντι ποιεῖν τὴν σεισάχθειαν προειπεῖν τισι τῶν γνωρίμων, ἔπειθ' ὡς μὲν οἱ δημοτικοὶ λέγουσι, παραστρατηγηθῆναι διὰ τῶν φίλων, ὡς δ' οἱ βουλόμενοι βλασφημεῖν, καὶ αὐτόν κοινωνεῖν. Δανεισάμενοι γὰρ οὗτοι συνεπρίαντο πολλὴν χώραν, καὶ μετ' οὐ πολὺ τῆς τῶν χρεῶν ἀποκοπῆς γενομένης ἐπλούτουν· ὅθεν φασὶ γενέσθαι τοὺς ὕστερον δοκοῦντας εἶναι παλαιοπλοῦτους. 3 Οὐ μὲν ἀλλὰ πιθανώτερος ὁ τῶν δημοτικῶν λόγος· οὐ γὰρ εἰκὸς ἐν μὲν τοῖς ἄλλοις οὕτω μέτριον γενέσθαι καὶ κοινόν, ὥστ' ἐξὸν αὐτῷ τοὺς ἑτέρους ὑποποιησάμενον τυραννεῖν τῆς πόλεως, ἀμφοτέροις ἀπεχθέσθαι καὶ περίπλειονος ποιήσασθαι τὸ καλὸν καὶ τὴν τῆς πόλεως σωτηρίαν ἢ τὴν αὐτοῦ πλεονεξίαν, ἐν οὕτω δὲ μικροῖς καὶ φανεροῖς καταρρυπαίνειν ἑαυτόν. 4 Ὅτι δὲ ταύτην ἔσχε τὴν ἐξουσίαν, τά τε πράγματα νοσοῦντα μαρτυρεῖ, καὶ ἐν τοῖς ποιήμασιν αὐτὸς πολλαχοῦ μέμνηται, καὶ οἱ ἄλλοι συνομολογοῦσι πάντες. Ταύτην μὲν οὖν χρή νομίζειν ψευδῆ τὴν αἰτίαν εἶναι.

VII. Πολιτείαν δὲ κατέστησε καὶ νόμους ἔθηκεν ἄλλους, τοῖς δὲ Δράκοντος θεσμοῖς ἐπαύσαντο χρώμενοι πλὴν τῶν φονικῶν. Ἀναγράψαντες δὲ τοὺς νόμους εἰς τοὺς κύρβεις ἔστησαν ἐν τῇ στοᾷ τῇ βασιλείῳ καὶ ὥμοσαν χρήσεσθαι πάντες. Οἱ δ' ἐννέα ἄρχοντες ὁμνύντες πρὸς τῷ λίθῳ κατεφάτιζον ἀναθήσειν ἀνδριάντα χρυσοῦν, ἐάν τινα παραβῶσι τῶν νόμων· ὅθεν ἔτι καὶ νῦν οὕτως ὁμνύ-

1) Οἱ κύρβεις ἦσαν ἀπὸ ξύλον τετράγωνοι ἢ πυραμιδοειδεῖς πίνακες στρεφόμενοι περὶ ἄξονα καὶ ἔχοντες ἐπὶ τῶν τριῶν ἢ τῶν τεσσάρων πλευρῶν ἐπιγραφάς. Ὁ Ἀρποκρατίων εἰς τὴν λέξιν κύρβεις γράφει: «τοὺς κύρβεις λίθους ὀρθοῦς ἐστῶτας οἷς ἀπὸ μὲν τῆς στάσεως στήλας, ἀπὸ δὲ τῆς εἰς ὕψος ἀναστάσεως διὰ τὸ κεκορυφῶσθαι κύρβεις ἐκάλουν ὥσπερ καὶ κυρβίασιν τὴν ἀπὸ τῆς κεφαλῆς τιθεμένην».

σωματικὴν ἐγγύησιν (καὶ νόμους συνέταξε) καὶ ἔκαμε κατάργησιν τῶν χρεῶν καὶ τῶν ἰδιωτικῶν καὶ τῶν δημοσίων, τὴν ὁποίαν ὀνομάζουσι σειςάχθειαν, διότι ἀπέσεισαν τὰ βάρη. 2 Καὶ ὡς πρὸς τοῦτο μερικοὶ προσπαθοῦν νὰ ἐπικρίνουν συκοφαντικῶς αὐτόν· διότι συνέβη εἰς τὸν Σόλωνα, ἐνῶ ἐπρόκειτο νὰ ἐφαρμόσῃ τὴν σειςάχθειαν, νὰ προείπη τοῦτο εἰς μερικοὺς τῶν γνωρίμων του· ἔπειτα, ὅπως μὲν λέγουσι οἱ δημοκρατικοί, (ἐνεκα τῆς προανακοινώσεως) ἔγινε καταστρατήγησις τοῦ νόμου ὑπὸ τῶν φίλων πρὸς ὄφελός των, ὅπως δὲ λέγουσι οἱ θέλοντες νὰ ὑβρίσουν, ἀπὸ τὴν καταστρατήγησιν ἐπορίσθη καὶ αὐτὸς ὄφελειαν. Διότι οὗτοι (οἱ καταστρατηγήσαντες τὸν νόμον) δανεισθέντες ἠγόρασαν πολλὴν ἕκτασιν γῆς καὶ μετ' ὀλίγον, ὅτε ἔγινεν ἡ ἀποκοπὴ τῶν χρεῶν, εὐρέθησαν πλούσιοι· ὡς ἐκ τούτου λέγουσι ὅτι ἔγιναν πλούσιοι οἱ κατόπιν παρουσιαζόμενοι ὡς ἀνεκαθὲν πλούσιοι. 3 Ἄλλ' ὅμως πιθανώτερον παρ' ὅλα ταῦτα εἶναι τὸ λεγόμενον ὑπὸ τῶν δημοκρατικῶν. Διότι δὲν εἶναι εὐλόγον ὡς πρὸς μὲν τὰ ἄλλα (νὰ δειχθῇ ὁ Σόλων) τόσον μετριοπαθῆς καὶ φιλόπατρις, ὥστε ἐνῶ ἦτο δυνατὸν εἰς αὐτόν, ἐκτοπίζων τοὺς ἄλλους, νὰ γίνῃ τύραννος τῆς πόλεως, ν' ἀποκρούσῃ καὶ τὰ δύο ταῦτα καὶ νὰ προτιμήσῃ τὸ καλὸν καὶ τὴν σωτηρίαν τῆς πόλεως μᾶλλον παρὰ τὴν ἰδικὴν του ἐπικράτησιν, ὡς πρὸς τόσον μικρὰ δὲ καὶ ἀνάξια νὰ κατακηλιδώσῃ τὸν ἑαυτόν του. 4 Ὅτι δὲ εὐρέθη ἔχων τοιαύτην δικτατωρικὴν ἐξουσίαν, τοῦτο μαρτυροῦν καὶ ἡ ἀθλία πολιτικὴ κατάστασις καὶ τὰ ποιήματα αὐτοῦ τοῦ ἰδίου τοῦ Σόλωνος, ὃ ὁποῖος εἰς πολλὰ μέρη τῶν ποιημάτων ἀναφέρει τοῦτο, (ὅτι δηλαδὴ θὰ ἦδύνατο νὰ γίνῃ ἀπόλυτος ἄρχων) καὶ ὅλοι οἱ ἄλλοι τὸ ἀνομολογοῦν. Αὕτῃ λοιπὸν ἡ κατηγορία πρέπει νὰ νομίζωμεν ὅτι εἶναι συκοφαντικὴ.

VII. Πολιτικὸν δὲ ὄργανισμὸν συνέστησε καὶ νόμους ἔκαμεν ἄλλους· οἱ δὲ πολιτικοὶ θεσμοὶ τοῦ Δράκοντος ἔπαυσαν νὰ ἔχουν ἰσχὺν ἐκτὸς τῶν νόμων περὶ φόνου· χαράξαντες δὲ τοὺς νόμους ἐπάνω εἰς τοὺς κύρβεις, ἔστησαν τούτους εἰς τὴν βασιλειὸν στοὰν καὶ ὠρκίσθησαν νὰ τοὺς τηροῦν ὅλοι. Οἱ δὲ ἐννεα ἄρχοντες ὠρκιζόμενοι πρὸ τοῦ ἱεροῦ λίθου ὠμολόγουν ὅτι, εἰ ἂν ἤθελον παραβῆ κανένα ἐκ τῶν νόμων, θὰ προσέφερον (ὡς πρόσ-

ουσι. 2 Κατέκλεισε δὲ τοὺς νόμους εἰς ἑκατὸν ἔτη καὶ διέταξε τὴν πολιτείαν τόνδε <τόν> τρόπον. 3 Τιμήματι διέειλεν εἰς τέτταρα τέλη, καθάπερ διήρητο καὶ πρότερον, εἰς πεντακοσιομέδιμνον καὶ ἵππέα καὶ ζευγίτην καὶ θῆτα. Καὶ τὰς μέ[ν ἄλλ]ας ἀρχὰς ἀπένειμεν || ἄρχειν ἕκ πεντακοσιομεδίμων καὶ ἵππέων καὶ ζευγιτῶν, τοὺς ἑννέα ἄρχοντας καὶ τοὺς ταμίαι καὶ τοὺς πωλητὰς καὶ τοὺς ἕνδεκα καὶ τοὺς κωλακρέτας, ἑκάστοις ἀνάλογον τῷ μεγέθει τοῦ τιμήματος ἀποδιδούς τὴν ἀρχήν. Τοῖς δὲ τὸ θητικὸν τελοῦσιν ἐκκλησίας καὶ δικαστηρίων μετέδωκε μόνον. 4 Ἔδει δὲ τελεῖν πεντακοσιομέδιμνον μὲν ὃς ἂν ἕκ τῆς οἰκείας ποιῆ πεντακόσια μέτρα τὰ συνάμφω ξηρὰ καὶ ὑγρά, ἵππάδα δὲ τοὺς τριακόσια παιοῦντας, ὡς δ' ἑνιοὶ φασὶ τοὺς ἵπποτροφεῖν δυναμένους. Σημεῖον δὲ φέρουσι τό τε ὄνομα τοῦ τέλους, ὡς ἂν ἀπὸ τοῦ πράγματος κείμενον, καὶ τὰ ἀναθήματα τῶν ἀρχαίων· ἀνάκειται γὰρ ἐν ἀκροπόλει εἰκῶν [Διφίλου], ἐφ' ἧ ἐπιγέγραπται τάδε·

Διφίλου Ἀνθεμίω τήνδ' ἀνέθηκε θεοῖς,
θητικοῦ ἀντὶ τέλους ἵππάδ' ἀμειψάμενος,

καὶ παρέστηκεν ἵππος ἐκμαρτυρῶν, ὡς τὴν ἵππάδα τοῦτο σημαίνουσιν. Οὐ μὴν ἄλλ' εὐλογώτερον τοῖς μέτροις διηρησθαι καθάπερ τοὺς πεντακοσιομέδιμνους. Ζευγίσιον δὲ

1) Τὴν διάταξιν ἐξηγεῖ ὁ Πλούταρχος εἰς τὸν βίον Σόλωνος 25, ὁρίζων ὅτι ὁ ἀνδριάς ἔπρεπε νὰ εἶναι ἰσομέτρητος, δηλαδὴ τοῦ αὐτοῦ βάρους μὲ ἐκεῖνον, διὰ τὸν ὅποιον ἀνετίθετο.

2) Ἡ ἀρχαία λέξις τέλη, τὴν ὁποίαν καὶ ἔχει τὸ κείμενον, περιλαμβάνει διπλὴν τὴν ἔννοιαν—φορολογικῆς ὑποχρεώσεως τοῦ πολίτου καὶ τῆς τάξεως εἰς τὴν ὁποίαν οὗτος ἀνήκει.

3) Οἱ πωληταὶ ἦσαν δέκα ἄρχοντες, ἕνας ἀπὸ κάθε φυλῆν, εἶχαν δὲ ἐξουσίαν νὰ δίδουν εἰς μίσθωσιν τὰ δημόσια κτήματα καὶ νὰ ἀναθέτουν εἰς ἀρμοδίους τὰ δημόσια ἐπὶ πληρωμῇ ἔργα.

4) Οἱ ἕνδεκα εἶχαν τὴν ἐπιτήρησιν τῶν φυλακῶν καὶ τὴν φροντίδα τῶν θανατικῶν ἐκτελέσεων.

5) Οἱ κωλακρέται ἦσαν δώδεκα γραμματεῖς τῆς οἰκονομικῆς διαχειρίσεως καὶ ταμίαι πληρωμῆς μισθῶν.

τιμον τῆς παραβάσεως) ἓνα ἀνδριάντα χρυσοῦν¹. 2 Ὁρίσε δὲ (ὁ Σόλων) νὰ ἰσχύουν οἱ νόμοι ἀμετάτρεπτοι δι' ἑκατὸν ἔτη καὶ ἔτακτοποίησε τὸν πολιτικὸν ὄργανισμὸν κατὰ τὸν ἑξῆς τρόπον. 3 Κατὰ τὸ τίμημα ἐχώρισε τὸν λαὸν εἰς τέσσαρας τάξεις (τέλη)², ὅπως ἀκριβῶς ἦτο διηρημένος καὶ πρότερον, ἦτοι εἰς πολίτην πεντακοσιομέδιμνον, εἰς πολίτην ἵππέα, εἰς πολίτην ζευγίτην καὶ εἰς πολίτην θῆτα.

Καὶ τὰ μὲν ἄλλα ἀξιώματα ἔδωκε προνόμιον νὰ τὰ ἔχουν οἱ πεντακοσιομέδιμνοι καὶ οἱ ἵππεις καὶ οἱ ζευγῖται, ἦτοι τὰ τῶν ἑννέα ἀρχόντων καὶ τῶν ταμιῶν καὶ τῶν πωλητῶν³ (οἰκονομικῶν ὑπαλλήλων) καὶ τῶν ἑνδεκα⁴ καὶ τῶν κωλακρετῶν⁵ δώσας εἰς κάθε μίαν ἀπ' αὐτὰς τὰς τάξεις τὰ ἀξιώματα ταῦτα ἀναλόγως τῆς φορολογίας. Εἰς δὲ τὴν τάξιν τῶν θητῶν ἔδωκε τὸ δικαίωμα νὰ μετέχουν μόνον τῆς γενικῆς συνελεύσεως τοῦ λαοῦ καὶ τῶν δικαστηρίων. 4 Ὁρίσθη δὲ νὰ πληρώνη φόρους πεντακοσιομεδίμνου μὲν ἐκεῖνος τοῦ ὁποίου ἡ ἰδική του περιουσία δίδει εἰσόδημα πεντακοσίους μεδίμνους⁶ (μέτρον χωρητικότητος) καρπῶν ξηρῶν καὶ ὑγρῶν⁷ ὁμοῦ, ἵππέως δὲ φόρους ὁ ἔχων εἰσόδημα τριακοσίους μεδίμνους, ὡς δὲ μερικοὶ λέγουν, ὁ ἔχων τὰ μέσα νὰ συντηρῇ ἵππον· οὗτοι δὲ ὡς ἀπόδειξιν προβάλλουν καὶ τὴν ὀνομασίαν τῆς πολιτικῆς αὐτῆς τάξεως, ὡς προκύψασαν ἐκ τοῦ πραγματικοῦ αὐτοῦ γεγονότος, καὶ τὰ ἀφιερῶματα τῶν παλαιῶν· διότι ὑπάρχει εἰς τὴν ἀκρόπολιν ἀναθηματικὴ εἰκὼν ἑνὸς Διφίλου, ἐπὶ τῆς ὁποίας εἶναι γραμμένα τὰ ἑξῆς :

Ἐγὼ υἱὸς τοῦ Διφίλου Ἀνθεμίω ἀυτὴν ἔδωκα τὴν εἰκόνα εἰς τοὺς θεοὺς ἀφιέρωσεν ἀνελθὼν ἀπὸ τῆς τάξεως τῶν θητῶν εἰς τὴν τάξιν τῶν ἵππέων.

καὶ εὐρίσκειται πλησίον τῆς ἐπιγραφῆς ἵππος εἰς ἑνδειξιν ὅτι τοῦτο (τὸ σημεῖον) δηλοῖ τὴν τάξιν τῶν ἵππέων. Ἄλλ' ἐν τούτοις εὐλογώτερον εἶναι τὸ ὅτι (ἡ τάξις τῶν ἵππέων) ἐκανονίσθη ἐκ τοῦ εἰσοδήματος, ὅπως ἀκριβῶς ἡ τάξις τῶν πεντακοσιομεδίμνων. Εἰς τὴν τάξιν δὲ τῶν ζευγιτῶν κατετάχθησαν οἱ ἐκ τῆς περιου-

6) Ὁ μέδιμνος ἦτο μέτρον δημητριακῶν (ὅπως τὸ κοιλόν)· ὑποδιηρεῖτο δὲ εἰς 48 χοίνικας.

7) Ἡ πρόσοδος ξηρῶν προϊόντων ἦτο πολυτιμότερα ἀπὸ τὴν πρόσοδον ὑγρῶν τοιούτων.

τελεῖν τοὺς διακόσια τὰ συνάμφω ποιούντας· τοὺς δ' ἄλλους θητικόν, οὐδεμιᾶς μετέχοντας ἀρχῆς. Διὸ καὶ νῦν ἐπειδὴν ἔρηται τὸν μέλλοντα κληροῦσθαί τιν' ἀρχήν, ποῖον τέλος τελεῖ, οὐδ' ἂν εἷς εἴποι θητικόν.

VIII. Τὰς δ' ἀρχὰς ἐποίησε κληρωτάς ἐκ προκρίτων, οὓς ἐκάστη προκρίνειε τῶν φυλῶν. Προύκρινε δ' εἰς τοὺς ἑννέα ἀρχόντας ἐκάστη δέκα, καὶ τού[των] ἐκλήρουν· ὅθεν ἔτι διαμένει ταῖς φυλαῖς τὸ δέκα κληροῦν ἐκάστην, εἴτ' ἐκ τούτων κυαμεύειν. Σημεῖον δ' ὅτι κληρωτάς ἐποίησεν ἐκ τῶν τιμημάτων ὁ περὶ τῶν ταμιῶν νόμος, ᾧ χρώμενοι διατελοῦσιν ἔτι καὶ νῦν· κελεύει γὰρ κληροῦν τοὺς ταμίας ἐκ πεντακοσιομεδίμων. 2 Σόλων μὲν οὖν οὕτως ἐνομοθέτησε περὶ τῶν [ἑννέα] ἀρχόντων. Τὸ γὰρ ἀρχαῖον ἢ ἐν Ἄρειῳ πάγῳ βουλή ἀνακαλεσαμένη καὶ κρίνασα καθ' αὐτὴν τὸν ἐπιτήδειον ἐφ' ἐκάστη τῶν ἀρχῶν ἐπ' ἐνιαυτὸν [διατάξα]σα ἀπέστελλεν. 3 Φυλαί δ' ἦσαν τέτταρες καθάπερ πρότερον καὶ φυλοβασιλεῖς τέτταρες. Ἐκ δὲ τῆς φυλῆς ἐκάστης ἦσαν νενεμημένοι τριττύες μὲν τρεῖς, ναυκραρίαι δὲ δώδεκα καθ' ἐκάστην. Ἦν δ' ἐπὶ τῶν ναυκραριῶν ἀρχὴ καθεστηκυῖα ναύκραροι, τεταγμένη πρὸς τε τὰς εἰσφορὰς καὶ τὰς δαπάνας τὰς γιγνομένας· διὸ καὶ ἐν τοῖς νόμοις τοῖς Σόλωνος οἷς οὐκέτι χρῶνται πολλαχοῦ γέγραπται· τοὺς ναυκράρους εἰσπράττειν, καὶ ἀναλίσκειν ἐκ τοῦ ναυκραρικοῦ ἀργυρίου. 4 Βουλὴν δ' ἐποίησε τετρακοσίους, ἑκατὸν ἐξ ἐκάστης φυλῆς, τὴν δὲ τῶν Ἀρεοπαγιτῶν ἔταξεν ἐπὶ τὸ νομοφυλακεῖν, ὥσπερ ὑπῆρχε καὶ πρότερον ἐπίσκοπος οὔσα τῆς πολιτείας, καὶ τὰ τε ἄλλα τὰ πλεῖ-

1) Ἡ τελευταία αὐτῆ φράσις φαίνεται παρέμβλητος μὲν, προκύψασα ὁμως ἔξ ἄλλης φράσεως τοῦ Ἀριστοτέλους.

2) Ἐκ τοῦ *ναῦς - κραίνω*. Ὁ ναύκραρος συνέλεγε τὰς εἰσφορὰς καὶ ἐπέβλεπε τὰς δαπάνας διὰ τὴν κατασκευὴν τοῦ πλοίου, τὸ ὁποῖον καθε ναυκραρία ὑπεχρεοῦτο νὰ συνεισφέρει. Οἱ φυλοβασιλεῖς εἶχον ὑθησκευτικὴν δικαιοδοσίαν.

σίας των ἔχοντες εἰσόδημα διακοσίων μεδίμων καρπῶν ἔξ ἀμφοτέρων τῶν εἰδῶν (ξηρῶν καὶ ὑγρῶν). Οἱ δὲ ἄλλοι, ἡ θητικὴ δηλαδή τάξις, δὲν εἶχον συμμετοχὴν εἰς κανὲν ἀξίωμα. Διὰ τοῦτο καὶ τῶρα ἀκόμη, ὅταν ἐρωτῶνται οἱ προσερχόμενοι ὡς κληρώσιμοι δι' ὅποιονδῆποτε ἀξίωμα, εἰς ποίαν τάξιν (φορολογικὴν) ἀνήκουν, οὐδεὶς ἔξ αὐτῶν λέγει ποτὲ ὅτι ἀνήκει εἰς τὴν τάξιν τῶν θητῶν.

VIII. Τὰς δὲ ἀρχὰς ὥρισε νὰ ἐκλέγωνται διὰ κλήρου ἀπὸ προηγουμένως κριθέντας (ὡς ἐκλεξίμους), τοὺς ὁποίους ἤθελεν ἐπὶ τούτῳ ὑποδείξει ἐκάστη φυλὴ. Ἐκάστη δὲ φυλὴ διὰ τὸ ἀξίωμα τῶν ἐννεα ἀρχόντων ὑπεδείκνυε δέκα καὶ ἔξ αὐτῶν ἐγένετο ἡ κληρώσιμος. Ἐκ τούτου ἰσχύει ἀκόμη τὸ νὰ κληρῶνη ἐκάστη φυλὴ δέκα, ἐκ τούτων δὲ νὰ γίνεται ἡ ἐκλογὴ διὰ ψηφοφορίας (διὰ κυμάτων). Τοῦ ὅτι δὲ τὰ ἀξιώματα διὰ τοῦ κλήρου ὥρισεν (ὁ Σόλων) νὰ παρέχωνται ἀναλόγως τῶν τάξεων ἀπόδειξις εἶναι ὁ νόμος περὶ ταμιῶν, ὁ ἰσχύων ἀκόμη καὶ τῶρα· διότι ὁ νόμος ὁρίζει νὰ κληρῶνωνται οἱ ταμίαι ἐκ τῆς τάξεως τῶν πεντακοσιομεδίμων ¹.

2. Ὁ Σόλων λοιπὸν τοιούτους νόμους ἔθεσε περὶ τῶν ἐννεα ἀρχόντων. Διότι εἰς παλαιότεραν ἐποχὴν ἢ ἐν Ἀρείῳ Πάγῳ βουλὴ ὥριζε τοὺς ἐκλεξίμους διὰ τὰ ἀξιώματα μεταξὺ τῶν μελῶν αὐτῆς καὶ ἀπ' αὐτοὺς ἐξέλεγε τοὺς μᾶλλον ἱκανοὺς δι' ἕκαστον ἀξίωμα δι' ἓν ἔτος ὁρίζουσα τούτους.

3. Αἱ φυλαὶ δὲ διετηρήθησαν ὅπως πρότερον τέσσαρες καὶ φυλοβασιλεῖς ἦσαν τέσσαρες. Ἐκάστη δὲ φυλὴ ὑποδιηρεῖτο εἰς τριτῦας μὲν τρεῖς, εἰς ναυκραρίας ² δὲ τέσσαρας. Ἀρχηγὸς δὲ ἐκάστης ναυκραρίας ἦτο εἷς ναύκρακος ὠρισμένος νὰ ἐποπτεύῃ τὰς εἰσφορὰς καὶ τὰς δαπάνας τὰς γινομένας· διὰ τοῦτο καὶ εἰς τοὺς νόμους τοῦ Σόλωνος, τοὺς μὴ ἐν χρήσει πλέον, ὑπάρχει πολλαχοῦ ἡ διάταξις ὅτι οἱ ναύκραροι εἰσπράττουν καὶ δαπανοῦν ἐκ τοῦ ναυκραρικοῦ χρήματος. ⁴ Ἰδρυσεν δὲ καὶ βουλήν ἐκ τετρακοσίων, ἑκατὸν ἀπὸ κάθε φυλῆν. Εἰς δὲ τὴν βουλήν τοῦ Ἀρείου Πάγου ἔδωσε νὰ ἔχη τὴν ἐποπτεῖαν τῆς τηρήσεως τῶν νόμων, καθὼς ἦτο αὐτὴ καὶ πρότερον ἐπόπτῃς τοῦ πολιτεύματος, ἔχουσα τὸ μεγαλύτερον καὶ πλέον σημαντικὸν μέρος τῆς πολιτικῆς διαχειρίσεως, καὶ δικαιο-

στα καὶ τὰ μέγιστα τῶν πολιτ(ικ)ῶν διετήρει, καὶ τοὺς ἀμαρτάνοντας ἠῦθυνε κυρία οὖσα καὶ ζημιοῦν καὶ κολάζειν, καὶ τὰς ἐκτίσεις ἀνέφερεν εἰς πόλιν, οὐκ ἐπιγράφουσα τὴν πρόφασιν δι' ὃ [τὸ ἐ]κτ[ίν]εσθαι, καὶ τοὺς ἐπὶ καταλύσει τοῦ δήμου συνισταμένους ἔκρινεν, Σόλωνος θέντος νόμον εἰσαγγελίας περὶ αὐτῶν. 5 Ὅρων δὲ τὴν μὲν πόλιν πολλάκις στασιάζουσαν, τῶν δὲ πολιτῶν ἐνίους διὰ τὴν ῥαθυμίαν [ἀγαπ]ῶντας τὸ αὐτόματον, νόμον ἔθηκε πρὸς αὐτοὺς ἴδιον, «ὅς ἂν στασιαζούσης τῆς πόλεως μὴ θῆται τὰ ὄπλα μηδὲ μεθ' ἑτέρων, ἄτιμον εἶναι καὶ τῆς πόλεως μὴ μετέχειν».

ΙΧ. Τὰ μὲν οὖν περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦτον εἶχε τὸν τρόπον. Δοκεῖ δὲ τῆς Σόλωνος πολιτείας τρία ταῦτ' εἶναι τὰ δημοτικώτατα· πρῶτον μὲν καὶ μέγιστον τὸ μὴ δανείζειν ἐπὶ τοῖς σώμασιν, ἔπειτα τὸ ἐξεῖναι τῷ βουλομένῳ τιμωρεῖν ὑπὲρ τῶν ἀδικουμένων, τρίτον δέ, <ῶ> μάλιστα φασιν ἰσχυκέναι τὸ πλῆθος, ἢ εἰς τὸ δικαστήριον ἔφεσις· κύριος γὰρ ὢν ὁ δῆμος τῆς ψήφου κύριος γίνεται τῆς πολιτείας. 2 Ἔτι δὲ καὶ διὰ τὸ μὴ γεγράφθαι τοὺς νόμους ἀπλῶς μηδὲ σαφῶς, ἀλλ' ὥσπερ ὁ περὶ τῶν κλήρων καὶ ἐπικλήρων, ἀνάγκη πολλάς ἀμφισβητήσεις γίνεσθαι καὶ πάντα βραβεύειν καὶ τὰ κοινὰ καὶ τὰ ἴδια τὸ δικαστήριον. Οἶονται μὲν οὖν τινες ἐπίτηδες ἀσαφεῖς αὐτὸν ποιῆσαι τοὺς νόμους, ὅπως ἦ τῆς κρίσεως ὁ δῆμος κύριος. Οὐ μὴν εἰκόσ, ἀλλὰ διὰ τὸ μὴ δύνασθαι καθόλου περιλαβεῖν τὸ

1) [*Ἀγαπ*]ῶντας τὸ αὐτόματον, ἢ συμπλήρωσις κατὰ Kenyon.—Κατὰ συμπλήρωσιν Bury [περιορ]ῶντας.

2) Ὁ περὶ τῶν κλήρων καὶ ἐπικλήρων (ἐνν. νόμος). Κυρίως εἰπεῖν πρόκειται περὶ δύο νόμων τοῦ ἀττικοῦ κληρονομικοῦ δικαίου, τοῦ μὲν περὶ κλήρων κανονίζοντος τὰ τῶν ἐξ ἀδιαθέτου κληρονόμων (ἐφ' ὅσον δὲν ὑπῆρχον κατιόντες ἄμεσοι κληρονόμοι, οἱ κατὰ τὸ Ρωμ. Δίκ. ἀναγκαῖοι κληρονόμοι)· τοῦ δὲ περὶ ἐπικλήρων κανονίζοντος τὰ τῆς διαχειρίσεως τῆς κληρονομίας περιελθούσης εἰς ἀνύπανδρον γυναῖκα (κέρην ἢ χήραν) καὶ καθορίζοντος τίς τῶν πλησιεστέρων συγγενῶν αὐτῆς ἐδικαιοῦτο νόμῳ νὰ τὴν νυμφευθῇ.

μένη νὰ τιμωρῇ τοὺς σφάλλοντας καὶ ἐπιβάλλουσα πρόστιμον καὶ χρηματικὰς ποινὰς καὶ καταθέτουσα εἰς τὸ ταμεῖον τῆς πόλεως τὰ εἰσπρατιόμενα πρόστιμα, χωρὶς νὰ εἶναι ὑπόχρεως νὰ παρέχη αἰτιολογίαν τῶν ἀποφάσεων αὐτῆς· εἰς τὴν δικαιοδοσίαν αὐτὴν ὁ Σόλων προσέθεσε τὴν κρίσιν ἐπὶ τῶν πολιτικῶν στάσεων. Ὁ Βλέπων δὲ τὴν μὲν πόλιν νὰ στασιάζῃ συχνά, μερικοὺς δὲ τῶν πολιτῶν ἐκ ὀφθυμίας (ἀπέχοντας καὶ) προκρίνοντας ν' ἀφήσωσι τὰ πράγματα εἰς τὴν τύχην των¹, ἔθεσεν εἰδικὸν περὶ αὐτῶν νόμον, κατὰ τὸν ὁποῖον «ὅστις, ἐνῶ ἡ πόλις εὐρίσκεται εἰς στάσιν, δὲν ἐπεμβαίνει ἐνόπλως ὑπὲρ μιᾶς τῶν ἀντιπάλων μερίδων, καταδικάζεται εἰς ἀτιμίαν καὶ στερεῖται τῶν πολιτικῶν του δικαιωμάτων».

ΙΧ. Αἱ ἀφορῶσαι λοιπὸν εἰς τὰ ἀξιώματα (εἰς τὰς ἀρχὰς) διατάξεις ἐκανονίζοντο κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον.

Φαίνεται δὲ ὅτι τὸ πολίτευμα τοῦ Σόλωνος περιεῖχε τρεῖς ὑπερβολικὰ εὐνοϊκὰς διατάξεις διὰ τὸν λαόν, τὰς ἐξῆς : Πρώτην μὲν καὶ μεγίστην τὸ ὅτι ἀπηγορεύθη ἡ συνομολόγησις δανείων διὰ σωματικῆς ἔγγυθσεως. Δεύτερον τὸ ὅτι ἀπέκτησε τὸ δικαίωμα ἕκαστος πολίτης (ὁ βουλόμενος) νὰ ὑποβάλλῃ μήνυσιν ὑπὲρ τῶν ὑφισταμένων ἀδίκημά τι (ἐναντίον τοῦ ἀδικοῦντος). Τρίτην δὲ (διάταξιν), διὰ τῆς ὁποίας, ὡς λέγεται, ἰσχυροποιήθη πολὺ ὁ λαός, (τὴν ὀρίζουσαν) ὅτι ἔφεσις ἐναντίον τῶν ἀποφάσεων τῶν ἀρχῶν ἐθεσπίσθη νὰ γίνεται ἐνώπιον τοῦ δήμου· διότι, γινόμενος κύριος τῆς διὰ ψηφοφορίας ἀποφάσεως ὁ δῆμος, ἀποβαίνει (οὕτω) κύριος τῆς πολιτείας. 2 Τόσῳ μᾶλλον, ὅσῳ, ἐπειδὴ οἱ νόμοι δὲν ἔχουν διατυπωθῆ με ἀπλότητα καὶ με σαφήνειαν (παράδειγματος χάριν ὅπως ὁ περὶ κλήρων καὶ ἐπικλήρων νόμος),² προκύπτουν κατ' ἀνάγκην πολλαὶ ἀμφισβητήσεις καὶ περὶ ὅλων (τούτων) καὶ ἐπὶ τῶν δημοσίων καὶ τῶν ἰδιωτικῶν ὑποθέσεων, ὀριστικῶς ἀποφαίνεται τὸ δικαστήριον τοῦ δήμου. Πιστεύουν λοιπὸν μερικοὶ ὅτι αὐτὸς (ὁ Σόλων) ἐπίτηδες ἔκαμεν ἀσαφεῖς τοὺς νόμους, ἵνα ἀπομένῃ κύριος ὁ δῆμος νὰ τοὺς ἐρμηνεύῃ. Τοῦτο ὅμως δὲν εἶναι εὐλογον, ἀλλὰ (εὐλογον φαίνεται) τὸ ὅτι οὕτω συνέταξεν αὐτούς, διότι δὲν ἦδύνατο ὡς πρὸς ὅλα νὰ περιλάβῃ τὴν τελειότεραν διάταξιν· διότι δὲν εἶναι δίκαιον νὰ κρίνωμεν τὴν θέλησιν ἐκείνου (τοῦ Σόλωνος) ἐκ τῶν γινομένων

βέλτιστον· οὐ γὰρ δίκαιον ἐκ τῶν νῦν γιγνομένων ἀλλ' ἐκ τῆς ἄλλης πολιτείας θεωρεῖν τὴν ἐκείνου βούλησιν.

Χ. Ἐν μὲν οὖν τοῖς νόμοις ταῦτα δοκεῖ θεῖναι δημοτικά, πρὸ δὲ τῆς νομοθεσίας ποιῆσαι τὴν τῶν χρεῶν ἀποκοπὴν καὶ μετὰ ταῦτα τὴν τε τῶν μέτρων καὶ σταθμῶν καὶ τὴν τοῦ νομίσματος αὐξήσιν. 2 Ἐπ' ἐκείνου γὰρ ἐγένετο καὶ τὰ μέτρα μείζω τῶν Φειδωνείων, καὶ ἡ μναῖ, πρότερον ἔχουσα σταθμὸν ἑβδομήκοντα δραχμάς, ἀνεπληρώθη ταῖς ἑκατόν. ἢ Ἦν δ' ὁ ἀρχαῖος χαρακτήρ δίδραχμον. Ἐποίησε δὲ καὶ σταθμὰ πρὸς τὸ νόμισμα τρεῖς καὶ ἑξήκοντα μναῖς τὸ τάλαντον ἀγούσας, καὶ ἐπιδιενεμήθησαν αἱ τρεῖς μναῖ τῷ στατήρι καὶ τοῖς ἄλλοις σταθμοῖς.

ΧΙ. Διατάξας δὲ τὴν πολιτείαν ὅνπερ εἴρηται τρόπον, ἐπειδὴ προσιόντες αὐτῷ περὶ τῶν νόμων ἠνώχλουν, τὰ μὲν ἐπιτιμῶντες τὰ δὲ ἀνακρίνοντες, βουλόμενος μήτε ταῦτα κινεῖν μήτ' ἀπεχθάνεσθαι παρῶν, ἀποδημίαν ἐποιήσατο κατ' ἐμπορίαν ἅμα καὶ θεωρίαν εἰς Αἴγυπτον, εἰπὼν ὡς οὐχ ἤξει δέκα ἐτῶν· οὐ γὰρ οἴεσθαι δίκαιον εἶναι τοὺς νόμους ἐξηγεῖσθαι παρῶν, ἀλλ' ἕκαστον τὰ γεγραμμένα ποιεῖν. 2 Ἄμα δὲ καὶ συνέβαινε αὐτῷ τῶν τε γνωρίμων διαφόρους γεγενῆσθαι πολλοὺς διὰ τὰς τῶν χρεῶν ἀποκοπὰς, καὶ τὰς στάσεις ἀμφοτέρας μεταθέσθαι διὰ τὸ παράδοξον αὐτοῖς γενέσθαι τὴν κατάστασιν. Ὁ μὲν γὰρ δῆμος ᾤετο πάντ' ἀνάδαστα ποιήσιν αὐτόν, οἱ δὲ γνώριμοι πάλιν [εἰς] τὴν αὐτὴν τάξιν ἀποδώσειν ἢ μικρὸν παραλλάξειν. <Ὁ δὲ> Σόλων ἀμφοτέροις ἠναντιώθη, καὶ ἐξὸν αὐτῷ μεθ' ὁποτέρων ἐβούλετο συστάντα τυραννεῖν εἴλετο πρὸς ἀμφοτέρους ἀπεχθέσθαι, σώσας τὴν πατρίδα καὶ τὰ βέλτιστα νομοθετήσας.

1) Εἰς τὸν βασιλέα τοῦ Ἄργους Φεῖδωνα, ὁ ὁποῖος ἐβασίλευσε τὸ 895 π.Χ. ἢ κατ' ἄλλους ἐνάμισυ αἰῶνα ἀργότερον, ἀπεδίδετο ἡ ἐκκοπὴ τοῦ νομίσματος καὶ ὁ καθορισμὸς τῶν μέτρων καὶ βαρῶν (Ἡροδ. VI 127).

2) Ἡ ἔκφρασις δὲν εἶναι ἀκριβής. Ἡ μναῖ ἔλαβε πράγματι μεγαλύτεραν ἀξίαν, ὅχι διότι ηὔξησε τὸ ποσὸν τῶν δραχμῶν, ἀλλὰ διότι μετὰ καλύτερευσιν τοῦ μετάλλου ηὔξανεν ἡ πραγματικὴ ἀξία τῶν δραχμῶν.

τώρα, ἀλλ' ἐκ τῆς ἄλλης πολιτικῆς ὀργανώσεως (τὴν ὁποίαν αὐτὸς συνέταξεν).

Χ. Εἰς τοὺς νόμους λοιπὸν αὐτοὺς φαίνεται ὅτι ὥρισεν ὑπὲρ τοῦ λαοῦ τὰς νέας διατάξεις, πρὸ τῆς ἐφαρμογῆς δὲ τῆς νομοθεσίας ἐπιβαλὼν τὴν ἀποκοπὴν τῶν χρεῶν καὶ μετὰ ταῦτα ἐνεργήσας τὴν διακανόνισιν τῶν μέτρων καὶ τῶν βαρῶν καὶ τὴν αὕξησιν τοῦ νομίσματος. 2 Διότι ἐπὶ τῆς ἐποχῆς ἐκείνου (τοῦ Σόλωνος) ἔγιναν καὶ τὰ μέτρα μεγαλύτερα τῶν Φειδωνείων 1 καὶ ἡ μνᾶ ἔχουσα πρότερον βάρος (ἄξιζουσα) ἑβδομήκοντα δραχμῶν 2 συνεπληρώθη εἰς ἑκατὸν (δραχμάς).

3 Ὁ παλαιὸς δὲ νομισματικὸς τύπος ἦτο τὸ δίδραχμον. Ἐκαμε δὲ καὶ μέτρα βάρους (σταθμὰ) σχετικὰ μὲ τὸ νόμισμα μὲ τάλαντον ὑποδιαίρεθὲν εἰς ἑξήκοντα τρεῖς μνᾶς καὶ μὲ τὸν στατήρα ὡς ὑποδιαίρεσιν τῶν τριῶν μνῶν καὶ μὲ ἄλλας ἀκόμη ὑποδιαιρέσεις.

ΧΙ. Κανονίσας δὲ τὸ πολίτευμα κατὰ τὸν τρόπον, ὃ ὁποῖος ἀνωτέρω διετυπώθη, ὅτε προσερχόμενοι εἰς αὐτὸν πολλοὶ τὸν ἠνώχλουν, ἄλλοι μὲν ἐπικρίνοντες, ἄλλοι δὲ ζητοῦντες ἐρμηνείας καὶ ἐπειδὴ ἤθελε νὰ μὴ μεταβάλη τίποτε ἀπὸ τὰ νομοθετηθέντα καὶ νὰ μὴ γίνῃ μισητὸς μένων εἰς τὴν πόλιν, ἔκαμε ταξίδι δι' ἐμπορικὸν ἄμα καὶ περιηγητικὸν σκοπὸν εἰς τὴν Αἴγυπτον εἰπὼν ὅτι δὲν θὰ ἐπανέλθῃ πρὶν παρέλθουν δέκα ἔτη. Διότι ἔκρινεν ὅτι δὲν ἦτο δίκαιον παραμένων (εἰς τὰς Ἀθήνας) νὰ ἐξηγῆ τοὺς νόμους, ἀλλ' ὅτι ἕκαστος ἔχρεώσται νὰ ἐκτελῆ ὅσα εἶχον ἀναγραφῆ εἰς τοὺς νόμους. 2 Συγχρόνως δὲ συνέβη εἰς αὐτὸν νὰ διατεθοῦν ἐχθρικῶς ἐναντίον του πολλοὶ τῶν ἐπιφανῶν πολιτῶν ἕνεκα τῆς ἀποκοπῆς τῶν χρεῶν καὶ διότι εἶχε δυσαρεστήσει καὶ τὰς δύο πολιτικὰς μερίδας νομοθετήσας τὸ πολίτευμα παρὰ τὰς προσδοκίας αὐτῶν. Ὁ δῆμος πράγματι εἶχε νομίσει ὅτι οὗτος (ὁ Σόλων) θὰ προέβαινε εἰς ἕκ νέου διανομὴν ὄλων τῶν περιουσιῶν· οἱ δὲ προύχοντες ἀπ' ἐναντίας ὅτι θὰ ἔφερε πάλιν εἰς ἰσχὺν τὴν παλαιὰν πολιτικὴν κατάστασιν ἢ ὀλίγον τι διαφορετικὴν. Ἐκεῖνος ὁμως ἐδείχθη ἀντίθετος καὶ πρὸς τοὺς δύο καὶ ἐνῶ ἦτο δυνατὸν εἰς αὐτόν, προσεταιριζόμενος ὁποιανδήποτε ἐκ τῶν δύο μερίδων ἤθελε, νὰ γίνῃ τύραννος, ἐπροτίμησε νὰ γίνῃ ἐχθρὸς πρὸς ἀμφοτέρας, σώσας (τοιουτοτρόπως) τὴν πατρίδα καὶ καταρτίσας νομοθεσίαν ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἀρίστων (γνωμῶν).

XII. Ταῦτα δ' ὅτι τοῦτον <τόν> τρόπον ἔσχεν οἷ τ' ἄλλοι συμφωνοῦσι πάντες καὶ αὐτὸς ἐν τῇ ποιήσει μέμνηται περὶ αὐτῶν ἐν τοῖσδε·

Δῆμῳ μὲν γὰρ ἔδωκα τόσον γέρας ὅσον ἀπαρκεῖ,
τιμῆς οὔτ' ἀφελῶν οὔτ' ἐπορευάμενος·

οἷ δ' εἶχον δύνάμιν καὶ χρήμασιν ἦσαν ἀγητοί,
καὶ τοῖς ἐφράσάμην μηδὲν ἀεικὲς ἔχειν.

Ἔστην δ' ἀμφιβαλῶν κρατερόν σάκος ἀμφοτέροισι,
νικᾶν δ' οὐκ εἶασ' οὐδετέρους ἀδίκως.

2 Πάλιν δ' ἀποφαινόμενος περὶ τοῦ πλήθους, ὡς αὐτῷ δεῖ χρῆσθαι·

Δῆμος δ' ὧδ' ἂν ἄριστα σὺν ἡγεμόνεσσιν ἔποιτο,
μήτε λίαν ἀνεθείς μήτε βιαζόμενος.

Τικτεὶ γὰρ κόρος ὕβριν, ὅταν πολὺς ὄλβος ἔπηται
ἀνθρώποισιν ὅσοις μὴ νόος ἄρτιος ἦ.

3 Καὶ πάλιν δ' ἐτέρωθί που λέγει περὶ τῶν διανείμασθαι τὴν γῆν βουλομένων·

Οἷ δ' ἐφ' ἀρπαγαῖσιν ἦλθον, ἐλπίδ' εἶχον ἀφνεάν,
κάδόκουν ἕκαστος αὐτῶν ὄλβον εὐρήσειν πολύν,
καὶ με κωτίλλοντα λείως τραχὺν ἐκφανεῖν νόον·
χαῦνα μὲν τότε ἐφράσαντο, νῦν δέ μοι χολούμενοι
λοξὸν ὀφθαλμοῖσ' ὄρωσι πάντες ὥστε δήιον.

Οὐ χρεῶν· ἅ μὲν γὰρ εἶπα σὺν θεοῖσιν ἦνυσσα,
ἄλλα δ' οὐ μάτην ἔερδον, οὐδέ μοι τυραννίδος
ἀνδάνει βίᾳ τι ῥέζειν, οὐδέ πείρας χθονὸς
πατρίδος κακοῖσιν ἐσθλοὺς ἰσομοίριαν ἔχειν.

4 Πάλιν δὲ καὶ περὶ τῆς ἀποκοπῆς τῶν χρεῶν καὶ τῶν δουλευόντων μὲν πρότερον, ἐλευθερωθέντων δὲ διὰ τὴν «σεισάχθειαν»·

Ἐγὼ δὲ τῶν μὲν οὐνεκα ξυνήγαγον
δῆμον, τί τούτων πρὶν τυχεῖν ἐπαυσάμην·
Συμμαρτυροῖη ταῦτ' ἂν ἐν δίκῃ χρόνου
μήτηρ μεγίστη δαιμόνων Ὀλυμπίων
ἄριστα, Γῆ μέλαινα, τῆς ἐγὼ ποτε

XII. Ταῦτα δὲ ὅτι κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον συνέβησαν καὶ οἱ ἄλλοι συμφωνοῦσι καὶ αὐτὸς ὁ ἴδιος εἰς τὸ ποίημά του ἀναφέρει, κάμνων περὶ αὐτῶν λόγον εἰς τοὺς ἑξῆς στίχους·

Εἰς τὸν δῆμον μὲν ἔδωκα τόσον μερίδιον ὅσον τοῦ ἦτο ἀρκετόν, οὔτε ἀφαιρέσας τίποτε ἀπὸ τὴν ἰσχὺν ὅσην εἶχεν οὔτε ἐπαυξήσας αὐτήν· καὶ δι' ἐκείνους δὲ ὅσοι εἶχον δύναμιν καὶ ὑπερεῖχον εἰς πλοῦτον, καὶ δι' αὐτοὺς ἐσκέφθην νὰ μὴ ἔχουν τίποτε περισσότερον τοῦ δικαίου. Ἐστάθηκα δὲ εἰς τὸ μέσον προτάξας ἰσχυρὰν ἀσπίδα ἔναντι καὶ τῶν δύο, δὲν ἐπέτρεψα δὲ εἰς κανένα ἀπὸ τοὺς δύο νὰ ἐπικρατήσῃ ἀδίκως.

2. Πάλιν δὲ ὁμιλῶν περὶ τοῦ λαοῦ, πῶς δηλαδὴ πρόπει νὰ φέρεται τις πρὸς αὐτόν, (λέγει)·

Ὁ λαὸς δὲ κατὰ τὸν ἑξῆς τρόπον θὰ εἶναι δυνατὸν νὰ ὑπακούῃ τοῦς ἡγεμόνας· μήτε χαλαρὸν ἔχων τὸν χαλινὸν μήτε πολυτεντωμένον, διότι γεννᾶ ἢ ὑπερβολὴ τὴν ὕβριν, ὅταν μεγάλη ἐξουσία ὑπάρχῃ, εἰς τοὺς ἀνθρώπους ἐκείνους, ὅσοι δὲν ἔχουν ἄρτιον τὸν νοῦν.

3. Καὶ πάλιν δὲ κάπου ἄλλοῦ λέγει διὰ τοὺς θέλοντας νὰ γίνῃ διανομὴ περιουσίας·

Οὔτοι δὲ ἦλθαν μὲ σκοπὸν ἀρπαγῶν, εἶχαν δὲ πλουσίαν ἐλπίδα κ' ἐνόμιζαν ὅτι καθένας ἀπ' αὐτοὺς θὰ εὕρῃ πλοῦτον πολύν· κ' ἐγὼ πού ὁμιλοῦσα εἰς αὐτοὺς μὲ πραότητα τοὺς ἐφάνην σκληρός, ὥστε δυσάρεστα μὲν τότε περὶ ἐμοῦ ἐσκέφθησαν, τώρα δέ, κατ' ἐμοῦ ὀργιζόμενοι, ἐχθρικῶς με ἀτενίζουσιν ὅλοι, ὡσάν αἴτιον καταστροφῆς. Τοῦτο δὲν ἔπρεπε· διότι ὅσα μὲν εἶπα μὲ τὴν βοήθειαν τῶν θεῶν ἐξετέλεσα, ἄλλα δὲ ὄχι ματαίως ἐπραξα· οὐδὲ εἰς ἐμὲ διὰ τυραννικῆς ἐξουσίας γεννᾶται ὁ πόθος νὰ ἐπιβάλω τι διὰ τῆς βίας, οὐδὲ τὴν ἀγαθὴν γῆν τῆς πατρίδος (ἀφῆκα) νὰ διανεμηθοῦν ἐξ ἴσου οἱ ἀσήμαντοι καὶ οἱ ἐπιφανεῖς.

4. Πάλιν δὲ καὶ διὰ τὴν ἀποκοπὴν τῶν χρεῶν καὶ διὰ τοὺς ὄντας δούλους μὲν πρότερον, ἐλευθερωθέντας δὲ μὲ τὴν ἐφαρμογὴν τῆς σεισαχθείσας (γράφει)·

Ἐγὼ δὲ ἀπ' ἐκεῖνα μὲν, διὰ τὰ ὅποια συνήθροισα περὶ ἐμὲ τὸν λαόν, ποῖον πρὶν νὰ κατορθώσω ἀπ' αὐτά, ἐπαυσα ἐνεργῶν; Μάρτυς δὲ λαμπρὰ ὡς πρὸς ταῦτα εἰς τὴν κρίσιν πού ὁ χρόνος θὰ κάμῃ θὰ μοῦ εἶναι ἡ μεγίστη μήτηρ τῶν Ὀλυμπίων θεῶν, ἡ μαύρη δηλαδὴ Γῆ, πού αὐτῆς ἐγὼ κάποτε

ὄρους ἀνεῖλον πολλαχῆ πεπηγότας,
 πρόσθεν δὲ δουλεύουσα, νῦν ἐλευθέρα.
 Πολλοὺς δ' Ἀθήνας, πατρίδ' εἰς θεόκτιτον,
 ἀνήγαγον πραθέντας, ἄλλον ἐκδίκως,
 ἄλλον δικαίως, τοὺς δ' ἀναγκαίης ὑπὸ
 χρειοῦς φυγόντας, γλώσσαν οὐκέτ' ἀττικὴν
 ἰέντας, ὡς ἂν πολλαχῆ πλανωμένους·
 τοὺς δ' ἐνθάδ' αὐτοῦ δουλίην ἀεικέα
 ἔχοντας, ἦθη δεσποτῶν τρομευμένους,
 ἐλευθέρους ἔθηκα. Ταῦτα μὲν κράτει
 νόμου, βίαν τε καὶ δίκην συναρμόσας,
 ἔρεξα, καὶ διήλθον ὡς ὑπεσχόμην.
 Θεσμούς θ' ὁμοίως τῷ κακῷ τε κάγαθῷ,
 εὐθεῖαν εἰς ἕκαστον ἀρμόσας δίκην,
 ἔγραψα. Κέντρον δ' ἄλλος ὡς ἐγὼ λαβῶν,
 κακοφραδῆς τε καὶ φιλοκτῆμων ἀνήρ,
 οὐκ ἂν κατέσχε δῆμον· εἰ γὰρ ἤθελον
 ἅ τοῖς ἐναντίοισιν ἦνδανεν τότε,
 αὖθις δ' ἅ τοῖσιν οὔτεροι φρασαίατο,
 πολλῶν ἂν ἀνδρῶν ἢδ' ἐχηρώθη πόλις.
 Τῶν οὔνεκ' ἀλκὴν πάντοθεν ποιούμενος
 ὡς ἐν κυσὶν πολλαῖσιν ἐστράφην λύκος.

5 Καὶ πάλιν ὀνειδίζων πρὸς τὰς ὕστερον αὐτῷ μεμψιμοιρίας ἀμφοτέρων·

Δήμῳ μὲν εἰ χρή διαφάδην ὀνειδίσει,
 ἅ νῦν ἔχουσιν οὔποτ' ὀφθαλμοῖσιν ἂν
 εὔδοντες εἶδον.

Ὅσοι δὲ μείζους καὶ βίαν ἀμείνονες
 αἰνοῖεν ἂν με καὶ φίλον ποιοίατο.

Εἰ γὰρ τις ἄλλος, φησί, ταύτης τῆς τιμῆς ἔτυχεν,
 οὐκ ἂν κατέσχε δῆμον οὐδ' ἐπαύσατο,
 πρὶν ἀνταράξας πῖαρ ἐξεῖλεν γάλα. ||
 Ἐγὼ δὲ τούτων ὡσπερ ἐν μεταιχμῷ
 ὄρος κατέστην.

1) Διὰ τὰ φανερόνουν ὅτι ἓνα κτῆμα ἦτο ἐνυπόθηκον ἐνέπηγον στήλας μὲ ἐπιγραφὴν τοῦ χρέους.

ἀφήρσα τὰ σύνορα ¹ ἐκεῖνα, πού εἰς πολλά μέρη ἦσαν ἐμπηγμένα
καί ἡ ὁποία, ὑπάρχουσα δούλη πρὶν, τώρα εἶναι ἐλευθέρα.
Πολλοὺς δὲ εἰς τὰς Ἀθήνας τὴν θεοκτισμένην ² πατρίδα μας
ἐλευθέρωσα, ἀγορασθέντας πρὶν ὡς δούλους ἄλλους ἄδικα
κ' ἄλλους νόμιμα, ἐκείνους δὲ πού ἔποδ' ἀδυσώπητον
ἀνάγκην εἶχαν φύγει, καί πού τὴν γλῶσσαν τὴν Ἀττικὴν
δὲν ὠμιλοῦσαν, περιπλανημένοι εἰς πολλὰ μέρη,
κι ἐκείνους πού ἔδω' εἰς τὸν τόπον ἀνάρμοστον δουλείαν
εἶχαν, φοβισμένοι ἀπὸ τὴν ἀγριότητα τῶν δεσποτῶν
τοὺς ἕκαμα ἐγὼ ἐλευθέρους. Αὐτὰ μὲν μὲ ἰσχὺν
ἐγὼ, συναρμόσας μαζί τὴν βίαν καί τὸν νόμον,
τὰ ἐξετέλεσα καί τὰ ἔφερα εἰς πέρας, ὅπως εἶχα ὑποσχεθῆ.
Ὅμοίως δὲ νόμους, καί διὰ τὸ κακὸν καί διὰ τὸ ἀγαθὸν
ἀρμονικῶς προνοήσας διὰ καθένα ἀπ' αὐτά,
συνέθεσα. Τὴν μάλιστα δὲ ἄλλος κανένας, ὡς ἐγὼ, λαβὼν,
κακομίλητος εἴαν ἦτο καί φιλοκερδῆς ἄνθρωπος,
δὲν θὰ ἤμποροῦσε νὰ ἐξουσιάσῃ ἐπὶ τοῦ λαοῦ· διότι, ἂν ἐγὼ ἤθελα
ὅσα εἰς τοὺς ἀντιθέτους ³ ἦσαν ἀρεστὰ τότε,
ἢ καί ἀπεναντίας ἂν ἐδεχόμην ὅσα οἱ ἄλλοι ὑπαγόρευαν,
αὐτὴ ἔδω' ἡ πόλις θὰ εἶχε στερηθῆ πολλῶν ἀνδρῶν τώρα.
Καί ἐξ αἰτίας ὅλων τούτων ἐπιδεικνύων σθένος ἀπέναντι ὅλων
ἔστράφη ἀπέναντί των, ὅπως ὁ λύκος ἀπέναντι πολλῶν σκύλλων.

β. Καί πάλιν ἐξελέγχων ὄνειδιστικὰ τὰς ὕστερον (μετὰ τὴν θέ-
σπισιν τῶν νόμων) μεμνημοιρίας τῶν δύο μερίδων (λέγει)·

*Ἴσως δὲ πρέπει τὸν λαὸν τρανωῶς νὰ ἐπιτιμήσω,
(λέγων) ὅτι ὅσα ἔχει τώρα πστὲ εἰς τοὺς ὀφθαλμούς του
δὲν θὰ μποροῦσε νὰ τὰ ἴδῃ καί εἰς ὕπνον ταυ ἀκόμη.
Ἐκεῖνοι δὲ πού μεγαλύτεροι καί ἰσχυρότεροι εἶναι
(τὸ ἴδιο) πρέπει νὰ μ' ἐπαινοῦν καί φίλον νὰ μὲ κάμουν.

διότι, λέγει (περαιτέρω ὁ Σόλων), εἴαν κανεὶς ἄλλος ἐτύχαινε νὰ
λάβῃ αὐτὴν τὴν ἐξουσίαν,

δὲν θ' ἄφηνεν ἀπὸ τὴν ἐξουσίαν του τὸν λαὸν καί δὲν θὰ ἔπαυε
πρὶν ἀναταράξας αὐτὸν ἢ θελεν ἀφαιρέσει τὸ πάχος ἀπὸ τὸ γάλα.
Ἐγὼ δὲ τούτων (τῶν ἀντιπάλων) καθὼς εἰς τὸ μεταίχμιον μένων
ἔγινα σύνορον μεταξὺ των.

2) ὡς κτισθεῖσαν ἀπὸ τὴν Ἀθηναίων καί τὸν Ποσειδῶνα.

3) Δηλαδή τοὺς δημοκρατικούς.

XIII. Τὴν μὲν οὖν ἀποδημίαν ἐποιήσατο διὰ ταύτας τὰς αἰτίας. Σόλωνος δ' ἀποδημήσαντος ἔτι τῆς πόλεως τεταραγμένης, ἐπὶ μὲν ἔτη τέτταρα διήγον ἐν ἡσυχίᾳ. Τῷ δὲ πέμπτῳ μετὰ τὴν Σόλωνος ἀρχὴν οὐ κατέστησαν ἄρχοντα διὰ τὴν στάσιν, καὶ πάλιν ἔπει πέμπτῳ διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν ἀναρχίαν ἐποίησαν. 2 Μετὰ δὲ ταῦτα διὰ τῶν αὐτῶν χρόνων Δαμασίου ἀίρεθεις ἄρχων ἔτη δύο καὶ δύο μῆνας ἤρξαν, ἕως ἐξηλάθη βίᾳ τῆς ἀρχῆς. Εἴτ' ἔδοξεν αὐτοῖς διὰ τὸ στασιάζειν ἄρχοντας ἐλέσθαι δέκα, πέντε μὲν εὐπατριδῶν, τρεῖς δὲ ἀγροίκων, δύο δὲ δημιουργῶν, καὶ οὗτοι τὸν μετὰ Δαμασίαν ἤρξαν ἐνιαυτόν. 3 καὶ δῆλον ὅτι μεγίστην εἶχε δύναμιν ὁ ἄρχων· φαίνονται γὰρ αἰεὶ στασιάζοντες περὶ ταύτης τῆς ἀρχῆς. 3 Ὅμως δὲ διετέλουσαν νοσοῦντες τὰ πρὸς ἑαυτούς, οἱ μὲν ἀρχὴν καὶ πρόφασιν ἔχοντες τὴν τῶν χρεῶν ἀποκοπὴν—συνεβεβήκει γὰρ αὐτοῖς γεγονέναι πένησιν—, οἱ δὲ τῇ πολιτείᾳ δυσχεραίνοντες διὰ τὸ μεγάλην γεγονέναι μεταβολήν, ἔνιοι δὲ διὰ τὴν πρὸς ἀλλήλους φιλονικίαν. 4 Ἦσαν δ' αἱ στάσεις τρεῖς· μία μὲν τῶν παραλίων, ὧν προειστήκει Μεγακλῆς ὁ Ἀλκμέωνος, οἵπερ ἐδόκουν μάλιστα διώκειν τὴν μέσην πολιτείαν· ἄλλη δὲ τῶν πεδιακῶν, οἵ τὴν ὀλιγαρχίαν ἐζήτουν, ἠγεῖτο δ' αὐτῶν Λυκοῦργος· τρίτη δ' ἡ τῶν διακρίων, ἐφ' ἣν τεταγμένος ἦν Πεισίστρατος, δημοτικώτατος εἶναι δοκῶν. 5 Προσεκεκόσμηστο δὲ τούτοις οἳ τε ἀφηρημένοι τὰ χρέα διὰ τὴν ἀπορίαν καὶ οἳ τῷ γένει μὴ καθαροὶ διὰ

1) Τὸ κείμενον λέγει οἳ τε ἀφηρημένοι τὰ χρέα διὰ τὴν ἀπορίαν, ὥστε δύναται νὰ ἐξηγηθῇ διαφοροῦμένως· δηλ. νὰ ἐννοηθῶσι διὰ τῆς φράσεως οἱ ἀπελευθερωθέντες τῶν χρεῶν (οἱ χρεῶσται) διότι ἦσαν ἀποροὶ, εἴτε οἱ στερηθέντες τῶν ἀπαιτήσεων των (οἱ δανεισταὶ) διότι ἐπτώχυναν.

2) Μὴ δηλαδὴ εἰς ἄλλην νόμιμον πολιτικὴν κατάστασιν στερηθῶν τῶν πολιτικῶν δικαιωμάτων.

Αἱ τρεῖς φατρίαι.

ΧΙΙΙ. Τὴν ἀποδημίαν λοιπὸν ἐπεχείρησε δι' αὐτοὺς τοὺς λόγους. Ὅτε δὲ ἀπεδήμησεν ὁ Σόλων, ἐνῶ ἡ πόλις εὐρίσκετο ἀκόμη εἰς ταραχάς, ἐπὶ τέσσαρα μὲν ἔτη ἔπέρασεν ὁ λαὸς ἡσυχὰ κατὰ δὲ τὸ πέμπτον ἔτος μετὰ τὴν ἀρχοντίαν τοῦ Σόλωνος δὲν ἀνηγόρευσαν ἀρχοντα ἕξ αἰτίας τῆς στάσεως, καὶ πάλιν κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ πέμπτου ἔτους ἔνεκα τοῦ λόγου τούτου ἔμειναν εἰς ἀναρχίαν. 2 Κατόπιν δὲ τούτων, εἰς τὴν ἐποχὴν περιίπου ἐκείνην, ὁ Δαμασίας ἐκλεχθεὶς ἀρχων διετέλεσε τοιοῦτος ἐπὶ δύο ἔτη καὶ δύο μῆνας, ἕως οὗ ἐξεδιώχθη τῆς ἀρχῆς διὰ τῆς βίας. Ἐπειτα δὲ ἀπεφάσισαν, ἐπειδὴ εὐρίσκοντο εἰς διάστασιν, νὰ ἐκλέξουν δέκα ἀρχοντας, πέντε μὲν ἀπὸ τὴν τάξιν τῶν εὐπατριδῶν, τρεῖς δὲ ἀπὸ τὴν τάξιν τῶν ἀγροτῶν, δύο δὲ ἀπὸ τὴν τάξιν τῶν ἐπαγγελματιῶν (δημιουργῶν) καὶ οὗτοι (οἱ δέκα ἀρχοντες) ἔμειναν εἰς τὴν ἐξουσίαν τὸ ἔτος τὸ μετὰ τὴν ἀρχοντίαν τοῦ Δαμασίου. Εἶναι δὲ φανερόν ὅτι μεγίστην εἶχε δύναμιν ὁ ἀρχων ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι διαρκῶς ἠγείρειτο στάσις πρὸς ἀπόκτησιν αὐτοῦ τοῦ ἀξιώματος. 3 Ἐξηκολούθουν δὲ εὐρισκόμενοι εἰς ὄλως διόλου κακὴν πολιτικὴν κατάστασιν, ἄλλοι μὲν ὡς αἰτίαν καὶ πρόφασιν ἔχοντες τὴν ἀποκοπὴν τῶν χρεῶν (διότι εἶχε συμβῆ εἰς αὐτοὺς νὰ καταντήσουν πένητες), ἄλλοι δὲ δυσανασχετοῦντες ἐναντίον τοῦ πολιτεύματος ἔνεκα τῆς μεγάλης μεταβολῆς, ἣ ὁποία εἶχε γίνῃ, μερικοὶ δὲ ἔνεκα τῆς μεταξὺ των φιλονικίας. 4 Ἦσαν δὲ τρεῖς αἱ πολιτικαὶ μερίδες· μία μὲν ἡ μερὶς τῶν παραλίων, τῆς ὁποίας ἀρχηγὸς ἦτο ὁ Μεγακλῆς ὁ υἱὸς τοῦ Ἀλκμέωνος, οἱ ὀπαδοὶ δὲ τῆς μερίδος αὐτῆς ἐφαίνοντο νὰ στέργουν κυρίως τὸν μετριοπαθῆ τύπον πολιτεύματος· ἄλλη δὲ μερὶς ἦτο τῶν πεδινῶν, οἱ ὁποῖοι ἐζήτουν τὴν ὀλιγαρχίαν, ἀρχηγὸς δὲ αὐτῶν ἦτο ὁ Λυκοῦργος· τρίτη δὲ μερὶς ἦτο τῶν διακρίων, τῆς ὁποίας τὴν ἀρχηγίαν εἶχεν ὁ Πεισίστρατος, φαινόμενος νὰ εἶναι παραπολὺ φίλος τοῦ λαοῦ. 5 Μαζὶ δὲ μὲ τούτους (τοὺς διακρίους) εἶχον συνταχθῆ καὶ οἱ ἀπελευθερωθέντες ἀπὸ τὰ χρέη ἔνεκα τῆς πτωχείας των¹ καὶ οἱ μὴ γνήσιοι τὴν καταγωγὴν ἔνεκα τοῦ φόβου των². ἀπόδειξις δὲ τούτου εἶναι ὅτι μετὰ τὴν καθάρεσιν τῶν τυράννων ἔκαμαν (οἱ Ἀθηναῖοι) ἐκκαθάρισιν τῶν ἐχόντων πολιτικὰ δικαιώματα,

τὸν φόβον· σημεῖον δ', ὅτι μετὰ τὴν <τῶν> τυράννων κατὰ λυσιν ἐποίησαν διαψηφισμόν, ὡς πολλῶν κοινωνούντων τῆς πολιτείας οὐ προσήκον. Εἶχον δὲ ἕκαστοι τὰς ἐπωνυμίας ἀπὸ τῶν τόπων ἐν οἷς ἐγεώργουν.

ΧΙΥ. Δημοτικώτατος δ' εἶναι δοκῶν ὁ Πεισίστρατος καὶ σφόδρ' εὐδοκιμηκῶς ἐν τῷ πρὸς Μεγαρέας πολέμῳ, κατατραυματίσας ἑαυτὸν συνέπεισε τὸν δῆμον, ὡς ὑπὸ τῶν ἀντιστασιωτῶν ταῦτα πεπονθῶς, φυλακὴν ἑαυτῷ δοῦναι τοῦ σώματος, Ἀριστίωνος γράψαντος τὴν γνώμην. Λαβῶν δὲ τοὺς κορυνηφόρους καλουμένους, ἐπαναστὰς μετὰ τούτων τῷ δήμῳ κατέσχε τὴν ἀκρόπολιν ἔτει δευτέρῳ καὶ τριακοστῷ μετὰ τὴν τῶν νόμων θέσιν ἐπὶ Κωμέου ἄρχοντος. 2 Λέγεται δὲ Σόλωνα, Πεισιστράτου τὴν φυλακὴν αἰτοῦντος, ἀντιλέξει καὶ εἰπεῖν ὅτι τῶν μὲν εἶη σοφώτερος, τῶν δ' ἀνδρειότερος· ὅσοι μὲν γὰρ ἀγνοοῦσι Πεισίστρατον ἐπιτιθέμενον τυραννίδι, σοφώτερος εἶναι τούτων, ὅσοι δ' εἰδότες κατασιωπῶσιν, ἀνδρειότερος. Ἐπεὶ δὲ λέγων [οὐκ ἔ]πειθεν, ἐξαράμενος τὰ ὄπλα πρὸ τῶν θυρῶν αὐτὸς μὲν ἔφη βεβοηθηκέναι τῇ πατρίδι καθ' ὅσον ἦν δυνατός—ἤδη γὰρ σφόδρα πρεσβύτης ἦν—, ἀξιοῦν δὲ καὶ τοὺς ἄλλους ταῦτο τοῦτο ποιεῖν. 3 Σόλων μὲν οὖν οὐδὲν ἤνυσε τότε παρακαλῶν· Πεισίστρατος δὲ λαβῶν τὴν ἀρχὴν διώκει τὰ κοινὰ πολιτικῶς μᾶλλον ἢ τυραννικῶς. Οὕτω δὲ τῆς ἀρχῆς ἐρριζωμένης ὁμοφρονήσαντες οἱ περὶ τὸν Μεγακλέα καὶ τὸν Λυκοῦργον ἐξέβαλον αὐτὸν ἔκτω

1) Διετήρησα τὸ συντακτικὸν σχῆμα τοῦ κειμένου, διότι παρόμοιον ὑπάρχει τοῦτο καὶ εἰς τὴν σημερινὴν γλῶσσαν.

2) Ὁ Διογένης Λαέρτιος (I, 49) ἀναφέρει τὰ λεχθέντα ὑπὸ τοῦ Σόλωνος ἐνώπιον τῆς ἐκκλησίας τοῦ δήμου ὡς ἑξῆς: «Ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τῶν μὲν σοφώτερος, τῶν δὲ ἀνδρειότερός εἰμι, σοφώτερος μὲν τῶν τὴν ἀπάτην Πεισιστράτου μὴ συνιέντων, ἀνδρειότερος δὲ τῶν ἐπισταμένων μὲν, διὰ δέος δὲ σιωπῶντων». Πρβλ. καὶ Πλουτάρχου βίον Σόλωνος 80.

ἐπὶ τῷ λόγῳ ὅτι οὐχὶ νομίμως ὑπῆρχον πολλοὶ μετέχοντες τῶν πολιτικῶν δικαιωμάτων. Εἶχε δὲ καθεμία πολιτικὴ μερὶς τὴν ὀνομασίαν τῆς ἀπὸ τοῦς τόπους τοῦς ὁποίους ἐκαλλιέργουν οἱ ὀπαδοὶ τῆς.

Τυραννία Πεισιστράτου.

ΧΙΥ. Ὁ Πεισίστρατος δὲ φαινόμενος νὰ εἶναι ἐξόχως φίλος τοῦ λαοῦ καὶ ἔχων μεγάλως εὐδοκιμήσει εἰς τὸν πόλεμον κατὰ τῶν Μεγαρέων, κατώρθωσε τραυματίσας σοβαρῶς εἰς διάφορα μέρη τὸν ἑαυτὸν του νὰ πείσῃ ὅλον ὁμοῦ τὸν λαὸν ὅτι αὐτὰ (τὸν τραυματισμὸν δηλαδὴ) εἶχε πάθει ἀπὸ τοῦς ἀντιθέτους, ὥστε νὰ δοθῇ εἰς αὐτὸν σωματοφυλακὴ, προτείναντος τὸ σχετικὸν ψήφισμα τοῦ Ἀριστίωνος. Λαβὼν δὲ τοῦς ὀνομαζομένους ροπαλοφόρους καὶ μετ' αὐτῶν στραφεὶς ἐναντίον τοῦ λαοῦ κατέλαβε τὴν ἀκρόπολιν, κατὰ τὸ τριακοστὸν δεῦτερον ἔτος μετὰ τὴν θέσπισιν τῶν νόμων, ἐπὶ Κωμέου ἀρχοντος. 2. Λέγεται δὲ ὅτι ὁ Σόλων, ὅτε ὁ Πεισίστρατος ἐζήτησε σωματοφυλακὴν ἀντέκρουσέτην αἴτησιν καὶ ὅτι εἶπεν, ὅτι αὐτὸς ἄλλων μὲν ἦτο σοφώτερος, ἄλλων δὲ ἀνδρειότερος· διότι ὅσοι μὲν¹ ἀγνοοῦν ὅτι ὁ Πεισίστρατος ἐπιδιώκει νὰ γίνῃ τύραννος, ἀπ' αὐτοῦς εἶναι σοφώτερος, ὅσοι δὲ γνωρίζοντες τοῦτο τηροῦν σιωπὴν, ἀπ' αὐτοῦς εἶναι ἀνδρειότερος². Ἀφοῦ δὲ λέγων αὐτὰ δὲν κατώρθωσε νὰ πείσῃ τὸν λαόν, ἀφαιρέσας ἀπ' ἐπάνω του τὰ ὄπλα (καὶ κρεμάσας) πρὸ τῶν θυρῶν (τῆς οἰκίας του) εἶπεν ὅτι αὐτὸς μὲν εἶχε παράσχει βοήθειαν εἰς τὴν πατρίδα ὅσον τοῦ ἦτο δυνατόν, διότι τότε πλέον ἦτο πολὺ γέρον, ἔχει δὲ τὴν ἀξίωσιν καὶ οἱ ἄλλοι τοῦτο νὰ πράξουν. 3 Ὁ Σόλων λοιπὸν τότε τίποτε δὲν κατώρθωσεν ἐπιμόνως συμβουλεύων. Ὁ δὲ Πεισίστρατος καταλαβὼν τὴν ἐξουσίαν ἐκυβέρνησα τὰ κοινὰ κατὰ τρόπον πολιτείας μᾶλλον παρήγορον παρὰ αὐταρχικῶς τυραννικόν. Ἐνῶ δὲ ἀκόμη δὲν εἶχεν ἀρκετὰ στερεωθῆ ἡ ἐξουσία του, συνενωθέντες οἱ περὶ τὸν Μεγακλέα καὶ τὸν Λυκοῦργον ἐξεδίωξαν αὐτὸν κατὰ τὸ ἕκτον ἔτος μετὰ τὴν πρώτην αὐτοῦ ἀνοδὸν εἰς τὴν ἐξουσίαν, ἐπὶ ἄρ-